



RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

”Luomukeruuotannon ohjeistus päivittyi”

- EU:n uuden luomuasetuksen soveltaminen keruuluomuun 1.1.2022
- Kansallisen luomuvalvontalain kokonaisuudistus
- Ruokaviraston uudet luomukeruuotannon ohjeet

Sampsa Heinonen

4.11.2021

EU:n uuden luomuasetuksen muutokset ja sen mahdollistamat uudet toimintatavat 1.1.2022



- Nykyinen EU-asetus säätelee erikseen keruutuotantoa koskien vain kahdesta tuotantosäännöstä, eivätkä muutokset koske niitä:
 - kolmen vuoden siirtymäaika ja että
 - keruu ei saa vahingoittaa ”luonnollisen elinympäristön vakautta” eikä lajien pysyvyyttä keruualueella.
- Muilta osin sovelletaan kasvintuotannon tuotantosääntöjä.
- Yksi uusi vaatimus:
 - Kirjaamisvaatimus **kerätyistä lajeista, määristä ja ajoista** ”jäljitettävyyden varmistamiseksi ja luonnollisen elinympäristön edellytysten täyttymisen todentamiseksi”.



Muutoksia, jotka vaikuttavat myös luomukeruuotantoon:

- Siirtymäajan lyhennys edellyttää ennakkohyväksyntää
- Ryhmäsertifiointia voi hyödyntää myös keruuotantoon



Siirtymäajan lyhentäminen

- Näytön antaminen keruualueen käyttöhistoriasta luomukelpoisuuden osoittamiseksi on monivaiheinen prosessi, joka edellyttää
 - aina **fyysistä käyntiä toimijan luona** ennen siirtymäajan lyhennyksen hyväksymistä,
 - tarkastuslaitoksen **arviota tarpeista ottaa näytteitä** ja tehdä analyysejä mahdollisista jäämistä,
 - toimivaltaisen viranomaisen, eli ELY-keskuksen tai Ruokaviraston hyväksyntää.
- Sen sijaan ulkopuolisen riippumattoman tahon (esim. MHY tai maaseutuslaitos) **todistuksia ei enää tarvita**.
- Uusi menettely siis edellyttää, että keruutoimijan pitää aloittaa hakuprosessi siirtymäajan lyhentämiseksi hyvissä ajoin!

Ryhmäsertifiointi luomutuotannossa



- Tavoitteena **vähentää** luomusertifiointinista **aiheutuvia tarkastuskustannuksia ja hallinnollista taakkaa** ”pientoimijoille”.
- Toimintatapa ollut käytössä jo pitkään monissa EU:n ulkopuolisissa maissa, mutta soveltaminen ”rikkaissa maissa” on ollut harvinaista.
- Luomutuotantoon sovellettava ryhmäsertifiointikäytäntö on hyvin erilainen kuin esim. PEFC-metsäsertifiointi.

Ryhmäsertifiointi luomutuotannossa



- Edellyttää ns. **toimijaryhmää**, jolla on **yhteinen markkinointijärjestelmä**.
 - Ryhmän jäsenen velvollisuudet samoja kuin yksittäisen, valvotun luomutoimijan, eli
 - ryhmän jäsen sitoutuu noudattamaan EU-asetuksen mukaisia luomuehtoja.
- Valvonta on kaksivaiheinen:
 - **Sisäinen tarkastusjärjestelmä** kohdistuu ryhmän jäseniin ja sen toteutuksesta vastaa toimijaryhmä itse.
 - **Ulkoinen tarkastus** kohdistuu koko ryhmän toimintaan sekä otoksella yksittäisiin jäseniin.
- Yksittäinen keruutoimija ei saa luomutodistusta, vaan **sertifikaatti annetaan ryhmälle**.
 - Eli ryhmän jäsen ei itse voi myydä luomutuotteita, joita sertifikaatti koskee.

Kansainvälinen selvitys: Ryhmäsertifioinnin mahdollisuuksia ja rajoituksia "rikkaissa maissa"



- Ei sovellu monipuoliseen tuotantoon, toimii parhaiten kun tuotteiden lukumäärä on pieni.
- Yhteen ostajaan sitoutuminen on haaste: Yhteisen markkinajärjestelyn pitää olla houkutteleva.
- Pieni ryhmäkoko ei mahdollista taloudellisia hyötyjä, ellei ryhmäsertifiointi helpota esim. paperitöissä.
- Suuri ryhmäkoko voi haitata yhteistoiminnan järjestämistä ja siihen sitoutumista.

Lähde: Group Certification: Internal Control Systems in Organic Agriculture: Significance, Opportunities and Challenges <https://orgprints.org/35159/7/fibl-2019-ics.pdf>

Ehdotus uudeksi luomuvalvontalaiksi (HE 193/2021)



- Eli säädökset EU:n luomuasetuksen toimeenpanosta Suomessa
- Käsittely alkanut eduskunnassa
- Luomukeruualueiden selvittäjien valvonta siirtyisi Ruokavirastolle (6 § 2 mom)
 - Selvittäjämällin toimintatavan käyttö rajoittuu jokamiehen oikeudella kerättäviin tuotteisiin



Miksi ja millaiset uudet Ruokaviraston ohjeet?

- Sidosryhmät halusivat, että kirjoitetaan ”kokonaan” uudet ohjeet
 - Voidaan selkeyttää sisältöä eri kohderyhmille
 - Vastata sidosryhmiä ja toimijoita kiinnostaviin kysymyksiin etukäteen.
- Ei siis tyydytty pelkästään pakollisiin päivityksiin uuden EU-lainsäädännön takia.
- Maa- ja metsätalousministeriön tulostavoite Ruokavirastolle, koska uudet ohjeet voivat selkeyttää luomukeruutoiminnan monimutkaisia toimintatapoja eri osapuolille (maanomistajat, poimijat, luomukeruutoimijat, viranomaiset)

Aktiivinen valmistelu työryhmässä



- Valmistelussa mukana laaja sidosryhmien ja asiantuntijoiden edustus.
 - 15 tapaamista vuoden 2021 aikana
- Luonnos Ruokaviraston Pikantti-extranetissä, jossa työryhmäläiset ovat voineet kommentoida sitä reaaliaikaisesti.
 - Haasteena yksityiskohtien määrä ja aiheen kompleksisuus. Aikaa on kulunut.
- Ohjeen valmistelun lisäksi kuultu asiantuntijoita, mm.
 - Luomukeruualuecertifioinnista Virossa ja Ruotsissa: Nykyisen EU-lainsäädännön mukaisista toimintatavoista vain vähän sellaisenaan hyödynnettäviä, mutta opittavaakin on: esim. kehittynyt sähköinen paikkatietojärjestelmä (keruualuekartat)
 - Uuden EU-asetuksen mukaisesta ryhmäsertifiointimenettelystä.



Uuden ohjeen sisällöstä

- Ohje kattaa koko tuotantoketjun keruualueista ostotoimintaan.
- Alkutuotantonäkökuilmasta keruutuotanto kasvintuotannon luomuehtojen soveltamista, mutta ohjetta pitäisi pystyä lukemaan itsenäisenä kokonaisuutena ilman, että jatkuvasti pitäisi lukea myös kasvintuotannon ohjeita.
 - Luomuohteistukseen on tulossa myös ns. yleiset ohjeet, joita on aina noudatettava (siis keruohteeseen lisäksi), mutta keruohte kattaa hyvin myös yleisen ohjeen sisältöä, esimerkiksi kirjaamisvaatimuksia.
- Tavoitteena on, että ohjeesta hyötyvät myös ne keruutoiminnan toimijat, joiden ei itse tarvitse ilmoittautua valvontaan (kuten maanomistajat selvittäjämallissa ja poimijat)



Selventäviä ”rautalankaesimerkkejä”

Mikäli keruualueella käytetään luomussa kiellettyjä torjunta-aineita, voidaan alue ilmoittaa pois luomuvalvonnasta tai aloittaa alueen (esimerkiksi metsäkuvio) kolmivuotinen siirtymävaihe uudelleen.

Tyypillinen tarve aloittaa siirtymävaihe uudelleen syntyy, kun metsälohkon kannot on käsitelty urealla hakkuun jälkeen.



Ohjeen julkaisu

- Keruuohjetyöryhmän ”viimeinen kokous” sovittu pidettäväksi 15.12.
- Sitä ennen ohjeluonnos pitäisi viimeistellä kielen puolesta, kääntää ja muokata julkaisualustalle.
- Julkaisu sähköisessä muodossa Ruokaviraston –nettisivuilla.
- Päivitettävänä myös mallilomakkeet.
- Muistettava, että keruutuotannon ohjeet ovat osa laajaa ohjeistuspakettia, jossa ”kaikki vaikuttaa kaikkeen”.



Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi luonnonmukaisesta tuotannosta, kappale 3.7

”Ala on ilmaissut huolensa riittävän suurien yhtenäisten luomumarjojen keruualueiden aikaansaamiseksi sekä raaka-aineen tasaisen saatavuuden turvaamiseksi.

Alan toimijoiden keskuudessa ongelmaksi on myös koettu luomukeruualueen todentamisen kustannukset, sertifiointivaatimukset ja toimijoiden kannalta monimutkaiseksi arvioitu rekisteröinti.”

Ruokavirasto uudet ohjeet eivät ole ratkaisu moniin luomukeruutoiminnan pullonkauloihin...



- Miten saataisiin sertifiointikustannuksiltaan (esim. prosenttia tuotteen arvosta) edullinen toimintatapa?
 - Selvittäjämallin edelleen kehittäminen, esimerkiksi luonnonvara- ja metsäsertifiointitietojen hyödyntäminen yhteistyössä metsäomistajien edustajien (MHY) kanssa on todennäköisesti hyödyllisempää kuin kehittää ryhmäsertifioinnista ”taikaluotia”
- Miten perustella metsänomistajille sitoumuksen antamista keruualueen selvittäjälle ja viestiä siitä tehokkaasti?



...mutta on toivottavasti osa prosessia, jonka tavoitteena on toimintatapojen jatkuva parantaminen

- *”Tiiviimpi dialogi viranomaisten ja sidosryhmien välillä, yhteiskehittäminen, on tullut jäädäkseen.”*
- Maa- ja metsätalousministeriön Luomu 2.0 –ohjelman toimeenpanotyöryhmät:
 - Tavoite saada tuleville vuosille yksityiskohtaiset toimenpiteet ja mittarit sekä kustannusarviot tavoitteiden saavuttamiseksi.
 - Oma ryhmä ”Luomukeruualan kasvattaminen” luomukeruutoiminnalle (pj. neuvotteleva virkamies Ville Schildt)
 - Toimenpide-ehdotukset 31.3.2022 mennessä



RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Kiitos!

Vanha selvittäjämalli



- EU:n luomuasetus ei edellytä, että keruualueen omistaja itse liittyy luomuvalvontaan, vaan että luomukeruutoimija saa alueen omistajalta takeet luomuvaatimusten täyttymisestä.
- Lapin luomukeruualue luotiin aikanaan vanhan, metsähoitoyhdistyksiä koskevan lainsäädännön (1998) perusteella.
 - ”Vanhan lain” lähtökohtana oli käytännössä ”automaattinen” jäsenyys yhdistyksessä ja että yhdistys voi tehdä jäseniä velvoittavia päätöksiä - Kuten vaikkapa luomukeruualuetta koskevien takeiden antaminen luomukeruualueen **selvittäjälle**.
- Lakimuutoksen jälkeen (1090/2013) jäsenyys ei enää ole automaattinen eikä yhdistys voi siten tehdä muita kuin vapaaehtoisia jäseniä koskevia päätöksiä.
 - Uusi lainsäädäntö tuli voimaan 1.1.2015 ja alkoi siten rapauttaa vanhan lain mukaista toimintatapaa.
 - Haasteet, jotka tästä aiheutuivat, olivat Ruokaviraston tiedossa ja niihin etsittiin ratkaisuja (esim. pilotoitiin erilaisia toimintamalleja) vuodesta 2013 lähtien.



Ohjeet 2018

- Ruokavirasto antoi uuden ohjeen vuonna 2018.
- Lähtökohta: Selvittäjän täytyy saada jokaiselta metsänomistajalta sitoumus noudattaa luomuehtoja
 - Apuvälineeksi kehitetty mahdollisuus antaa sitoumus metsään.fi –palvelun kautta, mutta toimintatapa ei ole tavoittanut metsänomistajia entisen veroisesti.
- Ohjeen sisältyi uusi tulkinta, jonka mukaan selvittäjämallia voidaan soveltaa vain jokamiehenoikeudella kerättäviin tuotteisiin.
 - Muiden tuotteiden osalta metsänomistaja katsotaan ”markkinoille saattajaksi”, jonka pitää itse liittyä valvontaan toimijana, jolla on oma luomusertifikaatti.
 - Jälkikäteen tästä tulkinnasta on tullut paljon perusteltua kritiikkiä.